

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Rådets rekommendation om stärkt samarbete mot sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination

[COM(2018) 244 final – SWD(2018) 149 final]

(2018/C 440/25)

Föredragande: **Renate HEINISCH**

Remiss	Europeiska kommissionen, 17.4.2018
Rättslig grund	Artikel 29 i fördraget om Europeiska unionens funktions-sätt
Beslut av EESK:s plenarförsamling	17.4.2018
Ansvarig facksektion	Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna
Antagande av facksektionen	19.7.2018
Antagande vid plenarsessionen	19.9.2018
Plenarsession nr	537
Resultat av omröstningen	136/1/3
(för/emot/nedlagda röster)	

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 På EU-nivå

1.1.1 I medlemsstaternas samarbete om vacciner bör man beakta vaccinernas roll under en persons hela liv och uttryckligen ta itu med vaccinationer för barn, ungdomar, vuxna och äldre över gränserna. Uppgifter från Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC) visar att sådana sjukdomar som mässling, som brukade vara barnsjukdomar, nu drabbar tonåringar och unga vuxna till följd av avtagande immunitet. Tillsammans med gränsöverskridande migrationsströmmar och tillgången på nya vacciner som riktar sig till specifika åldersgrupper (t.ex. HPV, meningokocksjukdom och herpes zoster) motiverar detta en livscykelbaserad syn på vaccination.

1.1.2 För dagens barn utgör föräldrarnas tveksamhet till vacciner ett av de största hoten mot deras välbefinnande – resultatet av att mångåriga vetenskapliga rön undergrävs för att främja en antivaccinationsagenda. Denna bredare trend av misstroende mot experter och vetenskapligt samförstånd måste motverkas med hjälp av faktabaserad kommunikation, större öppenhet och ökad medvetenhet om vi ska kunna undvika de mässlingsepidemier som EU drabbats av och den senaste tidens dödliga fall av difteri. Allmänhetens engagemang i forsknings- och innovationsprogram, såsom programmet "Vetenskap med och för samhället", är ett av de verktyg som kommissionen bör använda för att upplysa om fördelarna med vaccination.

1.1.3 EESK uppmanar kommissionen att öka medvetenheten om den roll som vacciner spelar för att skydda människor från funktionsnedsättande sjukdomar genom att fira Europeiska immuniseringsdagen. I ett sådant forum bör man använda skraddarsydd kommunikation för att utbilda européerna, särskilt föräldrar, barn, vårdpersonal, migranter, minoriteter och andra befolkningsgrupper som löper ökad risk för allvarliga följder av sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination. Alla kommunikationskanaler, inklusive traditionella och sociala medier, bör användas för att tillhandahålla vetenskapligt grundad och tillgänglig information för privatpersoner och organisationer. En generationsövergripande lärandestrategi i den vaccinrelaterade kommunikationen skulle också bidra till att främja vaccination mellan generationerna och motverka misstro.

1.1.4 I en tid då informationen och kommunikationen blir alltmer digital och då ny teknik ger många möjligheter att förbättra tillgången till vaccination och dess täckning måste unionen arbeta för att förbättra européernas vaccinkompetens för att motverka misstro, och den digitala hälsokompetensen måste förbättras för att möjliggöra tillgång till och bearbetning av digital information om vacciner.

1.1.5 Man måste alltid hålla i åtanke att människors och djurs hälsa är oupplösligt förbundna med varandra. Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet uppskattar att 75 %⁽¹⁾ av de infektionssjukdomar som drabbar människor har sitt ursprung hos djur. Även det allt större hotet från antimikrobiell resistens förbinder människors och djurs hälsa. I detta sammanhang förebygger vacciner inte bara sjukdomar, utan de bidrar till kampen mot antimikrobiell resistens genom att minska den onödiga användningen av antimikrobiella medel. Detta samhällsvärde återspeglas dock inte i EU:s stödmekanismer, och det finns inget marknadsincitament för jordbrukare att använda vacciner i stället för billigare produkter som förvärrar den antimikrobiella resistensen. EESK rekommenderar kommissionen att i den kommande översynen av den gemensamma jordbrukspolitiken införa subventioner för jordbruksföretag som uppvisar den höga vaccinationstäckning som behövs för att minska de ekonomiska farorna och hälsohoten med antimikrobiell resistens.

1.2 På nationell nivå

1.2.1 Vi måste se till att sjukdomar från vårt avlägsna förflutna som kan förebyggas eller sjukdomar som kan förebyggas genom nya generationer av vacciner aldrig kommer att dyka upp igen i framtiden. Vårdpersonal, bl.a. farmaceuter, sjuksköterskor och läkare samt skol- och företagshälsovården, är en hörnsten i kampen mot tveksamhet till vaccination eftersom de spelar en central roll för att vägleda och ge råd till patienter. EESK uppmanar medlemsstaterna att investera i kontinuerlig fortbildning så att vårdpersonal, och i synnerhet farmaceuter, kan bli ambassadörer för vaccination och ett bålverk mot antivaccinationsrörelsens fruktansvärda folkhälsokonsekvenser. Vaccinationer skulle också kunna utföras av läkare för att se till att eventuella akuta reaktioner eller anafylaktiska chocker hanteras på ett säkert sätt.

1.2.2 Vårdpersonal löper också risk att exponeras för en lång rad sjukdomar. Som ett rådgivande organ som företräder arbetstagare, arbetsgivare och övriga intressegrupper uppmanar EESK medlemsstaterna att sörja för ett fullständigt och effektivt genomförande av direktiv 2000/54/EG, där det föreskrivs att om det finns en risk för arbetstagarnas hälsa och säkerhet på grund av exponering för biologiska agens som det finns effektiva vacciner mot bör arbetsgivarna erbjuda vaccination.

1.2.3 Utöver vårdpersonal måste medlemsstaterna intensifiera sina insatser för att nå ut till befolkningsgrupper som löper ökad risk för allvarliga följder av vissa sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination, såsom barn, gravida kvinnor, äldre, minoriteter och grupper med specifika underliggande hälsoproblem eller som exponeras för sexuellt överförbara sjukdomar, t.ex. humant papillomvirus (HPV) samt hepatit A och B. Att kombinera rutinkontroller såsom barn- och arbetshälsokontroller med immuniseringsprogram skulle kunna bidra till att ta itu med otillfredsställande täckningsgrader.

1.2.4 Europa står för närvarande inför en historisk och utmanande situation eftersom den europeiska befolkningens åldersstruktur har börjat vända. Förebyggande åtgärder såsom vaccination av vuxna bör betraktas som ett verktyg för att hantera denna utmaning samtidigt som det bidrar till EU-målet om aktivt och hälsosamt åldrande.

1.2.5 EESK noterar dock med oro att trots rådets mål från 2009 om att nå 75 % influensavaccination för äldre åldersgrupper har bara en medlemsstat uppnått detta mål. Med tanke på att influensa hos äldre i bästa fall är försvagande och i värsta fall dödligt bör medlemsstaterna stärka sina insatser för att uppnå detta mål.

1.2.6 De utmaningar som medlemsstaterna för närvarande möter sträcker sig från tveksamhet till vaccination till demografiska förändringar i fråga om befolkningens åldrande och människors ökade rörlighet, som påverkar risken för exponering för patogener i hela unionen. EESK uppmanar medlemsstaterna att utbyta bästa praxis och kunskaper om hur man kan hantera dessa utmaningar.

2. Allmänna kommentarer

2.1 EESK stöder kommissionens strategi med tre pelare för att stärka samarbetet mot sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination som ett lägligt svar på de akuta hälsohot som EU står inför i dag, nämligen tveksamhet till vaccination, avtagande täckning för vissa sjukdomar, aldrig tidigare skådade utbrott av sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination, skillnader mellan nationella vaccinationsprogram och brist på vacciner.

⁽¹⁾ Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet, "How do animal diseases affect humans?"

2.2 EESK välkomnar de föreslagna åtgärderna för att öka synergieffekterna mellan vaccinationspolitiken och närliggande politikområden, bl.a. krisberedskap, e-hälsa, utvärdering av medicinska metoder, forskning och utveckling samt läkemedelsindustrin, på nationell, europeisk och internationell nivå. En samlad insats är avgörande för att ta itu med de utmaningar som för närvarande hämmar effektiviteten hos vaccinationsprogrammen i unionen.

2.3 Genom vaccination, det främsta verktyget för primärprevention, har man lyckats göra Europa fritt från polio och utrota andra sjukdomar såsom smittkoppor genom att förebygga sjukdomar hos enskilda personer och samtidigt hejda spridningen av virus. Utanför Europa har globaliseringen lett till ökade gränsöverskridande flöden av virus, patogener och sjukdomar samt människor. Den senaste tidens migrationsströmmar har påskyndat denna tendens. Vaccination bidrar avsevärt till den globala hälsan eftersom sjukdomar inte begränsas till nationella eller regionala gränser.

2.4 I EU är vaccinationsprogram medlemsstaternas befogenhet. Det gör att det finns olika immuniseringsstrategier i EU, där vissa medlemsstater har infört avancerade program som är inriktade på specifika sjukdomar under hela livsrytmen och/eller tar itu med geografiska särdrag. Med tanke på att spridningen av sjukdomar inte känner några gränser stöder EESK kommissionens förslag om att utarbeta riktlinjer för ett gemensamt vaccinationsschema inom EU för att underlätta förenligheten mellan nationella scheman.

2.5 Den bristande harmoniseringen av vaccinationsscheman inom unionen är också ett hinder för fri rörlighet och bosättning, som är en av EU-medborgarnas och deras familjemedlemmars grundläggande rättigheter. Såsom beskrivs i kommissionens meddelande kan det nämligen vara svårt för människor, särskilt för barn, att återuppta vaccination när de flyttar över gränserna. En sådan harmonisering bör dock inte leda till att utbudet av vacciner minskar.

2.6 I sina slutsatser från december 2014⁽²⁾ konstaterade rådet att även om vaccinering är ett ändamålsenligt verktyg inom folkhälsan, utgör smittsamma sjukdomar som uppträder på nytt, t.ex. tuberkulos, mässling, kikhosta och röda hund, som kan leda till ett stort antal infektioner och dödsfall, fortfarande en utmaning mot folkhälsan. Den senaste tidens utveckling gör samarbetet mellan medlemsstaterna mot sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination ännu mer brådskande.

2.7 Mot denna bakgrund är rådets rekommendation om stärkt samarbete mellan medlemsstaterna, näringslivet och berörda aktörer på EU-nivå ett steg i rätt riktning. EESK ger sitt fulla stöd till förstärkta åtgärder på vaccinationsområdet.

3. Särskilda kommentarer

3.1 EESK håller med kommissionen om att digitala verktyg såsom ett gemensamt vaccinationskort för EU-medborgare, som är åtkomligt genom elektroniska informationssystem om immunisering, och en webbportal för att öka medvetenheten om fördelarna med vaccination och vaccinsäkerhet skulle kunna bidra till att uppnå målen i meddelandet. I detta avseende bör kommissionen samarbeta med medlemsstaterna för att öka europeernas digitala hälsokompetens i syfte att maximera nyttan av dessa digitala verktyg.

3.2 Eftersom bördan av traditionella barnsjukdomar förskjuts mot senare skeden i livet och det finns nya vacciner som kan förebygga sjukdomar hos vuxna och äldre åldersgrupper, uppmuntras medlemsstaterna att överväga vaccinationsprogram under hela livsrytmen, med beaktande av de mest kostnadseffektiva vaccinationsstrategierna för att förebygga sjukdom enligt behoven hos olika åldersgrupper (t.ex. ungdomar, gravida kvinnor, personer med kroniska sjukdomar, minoriteter och äldre åldersgrupper).

3.3 Som Jean-Claude Juncker framhöll i sitt tal om tillståndet i unionen 2017 dör barn fortfarande av sjukdomar såsom mässling, som kan förebyggas genom vaccination. Risken för barn från ovaccinerade klasskamrater utgör ett allvarligt hot. Inskrivning i en skola kan behöva göras beroende av bevis på vaccination för att säkerställa en hög vaccinationstäckning. I detta sammanhang bör skolor och lärare få bättre information om vaccinernas roll för att kunna kommunicera med föräldrar och barn om vaccination. Denna utbildningsaspekt är en avgörande faktor eftersom skolorna spelar en central roll i föräldrarnas beslutsprocess.

⁽²⁾ Rådets slutsatser om vaccinering som ett ändamålsenligt verktyg inom folkhälsan, den 1 december 2014.

3.4 Dagens ungdomar riskerar att drabbas av cancerformer som kan förebyggas genom vaccination när de blir äldre. Inför en ökande cancerbörda har EU:s medlemsstater gett kampen mot cancer högsta prioritet på sin politiska dagordning. Erfarenheterna visar att man med en ordentligt genomförd vaccinationspolitik nästan helt kan utrota sjukdomar såsom infektioner som orsakas av humant papillomvirus (HPV). Att erbjuda ungdomar vaccination mot HPV bör betraktas som en viktig aspekt i cancerprogram, eftersom de utgör en unik typ av cancerformer som kan förebyggas genom vaccination.

3.5 Vaccination av vuxna är ibland den enda tillgängliga förebyggande lösningen för att bekämpa en viss sjukdom, t.ex. influensa eller herpes zoster, antingen för att undvika den helt eller mildra dess effekter. I EU kommer en av fyra människor att drabbas av herpes zoster under sin livstid, medan upp till knappt 40 000 personer dör i förtid varje år av orsaker kopplade till influensa. Dessa siffror kan bara minskas genom vaccination.

3.6 Med tanke på den rapporterade tveksamheten bland vårdanställda själva, samt fall och utbrott av sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination på grund av överföring från vårdpersonal, bör genomförandet och efterlevnaden av vaccinationsprogram för vårdpersonal övervakas noga och underbyggas med lämplig fortbildning, med hänsyn till patientsäkerheten och för vårdpersonalens eget skydd, i linje med direktiv 2000/54/EG.

Bryssel den 19 september 2018.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
